

**Stephen Barnard: *Studying Radio*.
London: Arnold, 2000, 282 s., 280 kr.**

Siden midten af 1980'erne har Andrew Crisell's bog *Understanding Radio* nærmest været enerådende som teoretisk og analytisk introduktion til radioen som medium. – Jeg ser her bort fra mere praktisk orienterede introduktioner til mediet beregnet for journalister. Da Crisells bog kom i 1986, blev den vel modtaget, fordi den bragte radiomediet i fokus ikke blot som institution, men som et medie med sine særlige karakteristika og udtryksformer. På den anden side var Crisells semiotisk dominerede tilgang ikke uden problemer, og i det hele taget kunne bogen ved nærmere øjesyn virke noget uegal i sine ræsonnementer og analyser. Det må derfor hilses med tilfredshed, at der nu er kommet en bog, der kan komplettere Crisell.

I forhold til Crisell placerer Stephen Barnard sig udpræget inden for cultural studies- traditionen med de fordele og ulemper, som det medfører. Blandt fordelene hører den *bredde*, bogen har i forhold til radiomediet, og til ulemperne hører, at ræsonnementerne og analyserne har en tendens til at befinde sig på et forholdsvist overordnet niveau. Bredden viser sig i de temaer, bogen tager op. Første del beskæftiger sig med radioen som institution og som system. Denne del omfatter en kort historik, et afsnit om public service radio, om kommerciel radio og lokalradio. Anden del drejer sig om lyttere og lytterundersøgelser, mens tredje del analyserer nogle overordnede programgenrer: fiktion i radioen, musik, nyheder og snakkeprogrammer. Fjerde del fokuserer direkte på udtrykssiden med kapitler om sprog og stemme, programsekventering og flow, programprofil og marketing sammen med de overordnede ideologiske elementer, der knytter sig til mediets udtryks- og henvendelsesformer. Den afsluttende femte del beskæftiger sig med radio i et globalt perspektiv og med den fremtid for mediet, der knytter sig til internettet, satellit-radio og digital radio. – Altså stort set hele vejen rundt.

Det siger næsten sig selv, at hvis man vil behandle samtlige disse – hver for sig ganske omfattende – temaer, så sker det på bekostning af detaljer og dybde i fremstillingen. Imidlertid er konsekvensen ikke den samme for alle bogens kapitler. I første del er analysen af navnlig den kommercielle og det lokale radiosystem detaljeret og grundig, mens beskrivelsen af public service radio forekommer mere oversigtlig. En indledende historisk oversigt i form af en tidslinje er derimod ikke meget værd for den, der ikke besidder en ret stor forhåndsviden om radi-

oens udvikling inden for det angelsaksiske område. Men dertil kommer en generel og følelig ø-mentalitet i fremstillingen. Bortset fra nogle forholdsvist få bemærkninger om forholdene andre steder i verden, især USA, er analysen for det meste centreret om forholdene i England. Således er public service helt overvejende lig med BBC, til trods for at der findes en række skandinaviske og kontinentale varianter heraf, og på samme måde med hensyn til lokalradioanalysen: Et langt stykke af vejen engelske stationer som læsere uden for England kan have vanskeligt ved at forbinde ret meget med.

Del 2 om lytterne giver indledningsvist en kort historisk gennemgang af, hvordan man har foretaget lytterundersøgelser, men indeholder først og fremmest en kvalificeret og kritisk diskussion af, hvad sådanne undersøgelser kan bruges til, og hvilke interesser der knytter sig til dem. Især analysen af hvilke stereotyper deres forskellige kategoriseringer af lytterne indebærer, er interessant. Nogen mere indgående og detaljeret analyse bliver det ikke til, men perspektivet om, at enhver lytterundersøgelse indeholder en konstruktion af lytterstereotyper, træder tydeligt frem.

Del 3 beskæftiger sig som nævnt med en række hovedgenrer inden for programfladen. Inden for fiktionsområdet behandles radio-varieté, radiodrama, serier og actiondramaet. Analysen indeholder mange gode pointer, bl.a. hvorledes radioen i begyndelsen trækker på genrer udefra, reformulerer dem, så de passer til mediet, hvorefter nogle af disse reformulerede udgaver opføres uden for mediet (varietéer og dramaer). Analyserne er ret overordnede, og der henvises til en række programmer, desværre uden gennemgang af konkrete eksempler hvorved fremstillingen sine steder bliver noget indforstået. Kapitlerne om nyheder og snakkeprogrammer introducerer for så vidt udmærket til begge områder, fx til hvilken betydning nyheder har for de enkelte radiostationer, og hvordan snakkeprogrammerne har udviklet sig igennem tiden. Værd at nævne er det også, at analyserne generelt føres helt på til 1998-1999, men også her opererer analyserne på et forholdsvist generelt niveau. Et kapitel rager op i forhold til resten, og det er kapitlet om musikradioen. Her fornemmer man klart, at forfatteren er på hjemmebane, og der leveres en særdeles informationstæt og perspektivrig analyse af programvirksomheden på såvel public service stationer som kommercielle. Det drejer sig bl.a. om udvikling af stations- og programprofiler, analyse af hitliste-systemet, relationen til musikindustrien og brugen af computer som styringsmiddel. Her

er tale om en fremstilling af usædvanlig høj karat, også set med danske eller skandinaviske øjne. Analysen trækker i nogen grad på fremstillingen i Barnards bog fra 1989 »On the Radio. Music Radio in Britain«, men er ført op til slutningen af 1990'erne.

Hvordan moderne radio bestræber sig på at skabe en stadig fornemmelse af noget nyt og frisk inden for en programmæssig struktur tynget af repetition, er temaet for den efterfølgende del. Her drejer det sig om, hvordan radioen lyder, om radioen i praksis så at sige. Først sprog og stemme med en gennemgang af en række stilarter (nyhedsoplæsning, manuskriptbundet fortælling, kommenterende speak, samtale og spontan tale). Derefter om sekventering og flow med et godt og konkret eksempel på moderne, konkurrencepræget morgenflade i Radio 1 (BBC) henholdsvis den kommercielle station Capital FM. Derudover indeholder kapitlet en fin analyse af 'radiodagen', der viser, at strukturingsprincippet har arbejdsdagen som omdrejningspunkt. Et særligt kapitel er viet markedsføringen, og i en indsigtsfuld analyse vises det, hvorledes især de kommercielle stationer markedsfører sig både inden for programfladen og udenfor. Ligesom musikradio er det noget, som Stephen Barnard helt åbenbart har et indgående kendskab til. Denne fjerde del afsluttes med et kapitel, der i sammenfattende form drøfter radioens mere ideologiske repræsentationsformer i form af et verdenssyn med arbejdet i centrum, som et medie der samtidigt er integreret i den hjemlige hverdag, hvordan radioen er individorienteret, men samtidig opererer med bestemte lytterstereotyper. – Et kapitel der på den ene side er indbegrebet af cultural studies traditionen i sit overordnede ideologisk orienterede greb, på den anden side indeholder noget af det bedste fra denne tradition gennem sin evne til i en kondenseret form at give en karakteristik af centrale træk ved et moderne medie.

Den sidste del af bogen beskæftiger sig med situationen, som den tegner sig her og nu og kigger samtidigt lidt i krystalkuglen. Barnard argumenterer for, hvorledes radiomediet har en ganske væsentlig rolle at spille i et globalt perspektiv, især når man fokuserer på områder som Afrika og andre steder, hvor tv ikke (endnu) spiller nogen væsentlig rolle. Ikke forstået som institutioner i stil med BBC World Service eller Voice of America med deres vestligt forankrede syn på politik, økonomi og kultur, men snarere som store mediekonglomerater med tv- og radiostationer spredt ud over et stort område. Fremtiden ses i digitaliseringens og dereguleringens perspektiv med muligheden for

konvergens, dvs. for at samle computer, internet, telekommunikation, tv og radio i det samme stykke hardware fx formidlet gennem kabel og dertil hørende pakke-løsninger. Og, som han bemærker, i en sådan situation kan det vise sig vanskeligt at opretholde det kendte licensfinansierede broadcast-system, men også at sikre en tilstrækkelig regional og national forankring af medieudbuddet, da udviklingen tyder på færre, men større udbydere og operatører. Afslutningsvist gennemgår Barnard – desværre i ret kort form – digital radio, internetradio og satellitradio.

Bogen er beregnet til undervisningsbrug, og som pædagogisk redskab er bogen på flere måder forbillig. Efter hvert kapitel er der en række glimrende forslag til aktiviteter, dvs. ikke blot de traditionelle opgaver, men forslag om undersøgelser af egen radiobrug, af programmer og programflader, af den litteratur der henvises til undervejs etc. Ligeledes er der en overskuelig litteraturliste efter hvert kapitel, og den samlede litteraturliste er delt op i 8 tematiske definerede grupper. Endelig indeholder bogen et udmærket indeks. *Studying Radio* bidrager til at komplettere analysen af radiomediet på en række felter, der forøger mulighederne for at inddrage radioen i medieundervisningen på dette mediums egne præmisser. Det er en klar styrke, at analyserne er ført helt frem til slutningen af 1990'erne, og bogens forankring i 'cultural studies' traditionen giver analysen bredde og perspektiv. På den anden side mangler der nogle mere konkrete analyser af centrale udtryksformer, en mangel der bliver særlig følelig, fordi der indimellem henvises alt for indforstået til diverse engelske radioprogrammer og -stationer. Dette sidste til trods skal der dog ikke herske tvivl om, at bogen er pengene værd.

*Ib Poulsen, professor
Danmarks Pædagogiske Universitet*

Birgitta Höijer: *Det hörde vi allihop! Etermedierna och publiken under 1900-talet. Värnamo: Stiftelsen Etermedierna i Sverige. 1998. 341 s.*

I Sverige har »Stiftelsen Etermedierna i Sverige« i de seneste år forestået et omfattende forskningsprojekt om de svenske ætermediers opkomst og udvikling frem til monopolbruddet. Godt en snes svenske medie- og kommunikationsforskere har været tilknyttet projektet, og der er indtil